

הרואה פרק תשיעי ברכות

סב.

עין משפט
נר מצוה

(א) מס' ד"ה פ"ו, (ב) מנגילה כח, (ג) תמידה ה', (ד) ד"ה ר"ג, (ה) ש"ה ה"ב ו' ב' כ"ה פ"ו, (ו) טבת ח' פ"ה מ"ב, (ז) ט"ו, (ח) ו' פ"ה כ"ס שפתי' מן התל, (ט) ה"ה ט"ז כ' נפיש' מן הספקין, (י) שפתי' עליו הוא ל'יק, (יא) ע"ז מ"ז, (יב) ע"ז מ"ז, (יג) ע"ז מ"ז, (יד) ע"ז מ"ז, (טו) ע"ז מ"ז, (טז) ע"ז מ"ז, (יז) ע"ז מ"ז, (יח) ע"ז מ"ז, (יט) ע"ז מ"ז, (כ) ע"ז מ"ז.

תורה אור השלם

1. ר"אמר ר' משיב בא ורוח משעיר למו הופיע עור פארן ואתה מרובת קיש מימינו אש דת' למו: דברים לג ב

לעזי רש"י

הומ"ר, לפנ' (בלבט) ע"ד י' שא"פ.

מוסף רש"י

וללמוד אני צריך. אולי אכל לקיים (מנהיג חסד) כדרך שנפנה ביום. שצריך לשתות. ועשה רש"י שצ"ה כדרך שימור טפי מפני המזיקים שמתקנאים השדים בתלמידי חכמים יותר משאר בני אדם: כוונתו. חלון כנגד מקום שהוא נפנה שם אחורי צ"ה: אחורי הגדר נפנה מיד. ואין צריך להתרחק כלום וצנעה. צריך להתרחק כדי שלא ירשע וצנעו עמוסים של מטה אבל אין צריך להתרחק עד כדי שלא יראנו: ר"י דמוק' לדאיסי בר נתן צ"ה: יולאין מפסח צ"ה שם. ומשמרי טהרות של שכן צ"ה ה'ד אס הוצרכו לפנות יולאין מפסח צ"ה שם ונפשו לאחורי הגדר שלפני הפתח ואין חוששין שמה צמוך כך יכנס עם הארץ ויגע. אלמא נפשו לאחורי הגדר מיד: צנעוים הקלו. צנעיל שמירת טהרות הקלו צ"ה הכסא: כ"ה יחוק. שומרי טהרות: כדי שיהא רואהו. וכיון דלניו יכול להתרחק יותר על כרחק אס הוצרכו לפנות יפנה מיוצא דאיסי צ"ה שלא יראנו: דאקילו צ"ה צנעיל שמירת הקלו צ"ה הכסא: אבל לדידיה חזי ליה. צנעיל ולא ירחיק: נמקום שפנה צ"ה. מתרחק מצני אדם צ"ה ככיוס: ינהיג אדם עלמו. לפנות: שחרית. קודם היום: וערביה. מששכה: כדי שלא יהא צריך להסתח. אלמא אין מתרחקין צ"ה: פנו לי דוכתא. מצני אדם: דדרך שפנה צ"ה. לנעין פרוע טפח וטפחיים כדלמרי'ן צ"ה קמאי (פ"ד ד' כ"ג): ומישב כדלמרי'ן לעיל: לקן וים. אס יש קרן זיית סמוך צריך להסתלק שם צ"ה ככיוס ולא יפנה בגלוי: משמ. צנור או צקיסם לפתוח נקצים כדלמרי'ן צ"ה צמכת שבת (ד' פ"ב). לשון אחר משמש המושב שלל יהא מלוכלך ולשון ראשון הגון ד"כ למה לי משום כשפים תיפוק לי כיון שישב כבר מלוכלכים בגדיו ומה יועיל משמושו: לא לי לא לי. לא מוכלו לי: לא תחיס ולא תחיס. הם שמות הכשפים השווים ע"י תחמוניות: לא בני ולא מהני. לא כולן ולא מקמ'ן: לא חרשי דהרשא ולא חרשי דהרשא. ולא מכשפות מכסף זכר ולא מכשפות מכסף נקבה. לשון אחר לא בני ולא מהני לא יללח ולא יועיל עוד מכשפות:

אחר רבי יהושע וכו'. וזיהודה הו': עד לאן. כלומר כל זה העות פניך צפני רצך שנסתכלת בכל אלו: דשא ושחק. עם אשתו שיחה צטלה של ריאי תשמיש: ועשה לרבינו. ושימש מטמו: כדלל שריף פשעלא. כדלס רעצ כמו שלל שמשא מטמך מעולס שאתה נוהג קלות רלש זה לתלמיך: שריף. הומי"ר בלע"י: שקרובה לפה. רגילין להוסיפה לפה: שקושר צה ספילין. צורע שמתלו: טעמי טורס. נגינות טעמי מקרא של תורה נציאים וכו' ומצויים צין צניקוד צנספר צין צהצבה קול וצצללו נעמות הנגינה של פשטא ודרגא וסופר מהפך מוליך ירו לפי טעם הנגינה רליתי צקוראס הצבים מלר'ן ישראל: מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין. דמתוך לניעותו מתנהג צנחת וצשתיקה ואין הנחשים מרגישים להתקנאות צו ואף המזיקין חסין עליו: חלומותיו מיוצגין עליו. שאין המזיקין מנהילין אותו: קצלה. מסורת ומנהג שקצלו מרצותינו צ"ה הכסא: קצלה דיסורי שסיקופא. שלל יבעט ציקורין הצבים עליו: מרביא ליה אימרא. מגדלת לו שה ומלמדתו שהולך עמו תמיד: שעי. שז של צ"ה הכסא דומה לשעיר ועליהם נלחמ (שעינה ג') ושעירים ירקדו שם: אמגוזא צלקא. נותנת אגוז צפסל של נחשת ומקרקשת צו מצית דהוא נפנה כנגדה במחוך: צמר דמלך. ונעשה רש"י שצ"ה צריך שימור טפי מפני המזיקים שמתקנאים השדים בתלמידי חכמים יותר משאר בני אדם: כוונתו. חלון כנגד מקום שהוא נפנה שם אחורי צ"ה: אחורי הגדר נפנה מיד. ואין צריך להתרחק כלום וצנעה. צריך להתרחק כדי שלא ירשע וצנעו עמוסים של מטה אבל אין צריך להתרחק עד כדי שלא יראנו: ר"י דמוק' לדאיסי בר נתן צ"ה: יולאין מפסח צ"ה שם. ומשמרי טהרות של שכן צ"ה ה'ד אס הוצרכו לפנות יולאין מפסח צ"ה שם ונפשו לאחורי הגדר שלפני הפתח ואין חוששין שמה צמוך כך יכנס עם הארץ ויגע. אלמא נפשו לאחורי הגדר מיד: צנעוים הקלו. צנעיל שמירת טהרות הקלו צ"ה הכסא: כ"ה יחוק. שומרי טהרות: כדי שיהא רואהו. וכיון דלניו יכול להתרחק יותר על כרחק אס הוצרכו לפנות יפנה מיוצא דאיסי צ"ה שלא יראנו: דאקילו צ"ה צנעיל שמירת הקלו צ"ה הכסא: אבל לדידיה חזי ליה. צנעיל ולא ירחיק: נמקום שפנה צ"ה. מתרחק מצני אדם צ"ה ככיוס: ינהיג אדם עלמו. לפנות: שחרית. קודם היום: וערביה. מששכה: כדי שלא יהא צריך להסתח. אלמא אין מתרחקין צ"ה: פנו לי דוכתא. מצני אדם: דדרך שפנה צ"ה. לנעין פרוע טפח וטפחיים כדלמרי'ן צ"ה קמאי (פ"ד ד' כ"ג): ומישב כדלמרי'ן לעיל: לקן וים. אס יש קרן זיית סמוך צריך להסתלק שם צ"ה ככיוס ולא יפנה בגלוי: משמ. צנור או צקיסם לפתוח נקצים כדלמרי'ן צ"ה צמכת שבת (ד' פ"ב). לשון אחר משמש המושב שלל יהא מלוכלך ולשון ראשון הגון ד"כ למה לי משום כשפים תיפוק לי כיון שישב כבר מלוכלכים בגדיו ומה יועיל משמושו: לא לי לא לי. לא מוכלו לי: לא תחיס ולא תחיס. הם שמות הכשפים השווים ע"י תחמוניות: לא בני ולא מהני. לא כולן ולא מקמ'ן: לא חרשי דהרשא ולא חרשי דהרשא. ולא מכשפות מכסף זכר ולא מכשפות מכסף נקבה. לשון אחר לא בני ולא מהני לא יללח ולא יועיל עוד מכשפות:

רביא מקמי דהוה רישא כו' בתר דמלך עבדה ליה בוותא ומנהא ליה ידא כו'. מיתה דע"כ לא מלך רצח עד אחר פטירתו של אצ"י כדמשמע לעיל, צעודאל דבר הדיא וכן צמזמות דקאלמר חומה דציטתו דאצ"י חמיל לקמיה דרצח צסוק פרק אע"פ ד' (ס"ה). וזהו מיתה לעיל (ד' נ"ו). משמע דלרא צחלוס פטירתה קודם פטירתו דאצ"י וי"ל מכל מקום לא נפטרה עד אחר דאצ"י:

רביא מקמי דהוה רישא כו' בתר דמלך עבדה ליה בוותא ומנהא ליה ידא כו'. מיתה דע"כ לא מלך רצח עד אחר פטירתו של אצ"י כדמשמע לעיל, צעודאל דבר הדיא וכן צמזמות דקאלמר חומה דציטתו דאצ"י חמיל לקמיה דרצח צסוק פרק אע"פ ד' (ס"ה). וזהו מיתה לעיל (ד' נ"ו). משמע דלרא צחלוס פטירתה קודם פטירתו דאצ"י וי"ל מכל מקום לא נפטרה עד אחר דאצ"י:

מליקו תוספות דמסכת ברכות

בשמואל אמר לו ר' יהודה עד כאן העזת ברנך אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך רב כהנא על גגא תותיה פורייה דרב שמועיה דשא ושחק ועשה צרכיו אמר ליה ד' דמו פומיה דאבא כדלל שריף תבשילא א"ל כהנא הכא את פוק דלאו אורח ארעא אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך ד' מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמואל אמר רבא אמר מפני שהתורה ניתנה בימין שנאמר ימימינו אש דת למו רבה בר בר חנה אמר מפני שהיא קרובה לפה ור' שמועון בן לקיש אמר מפני שקושר רבי תפילין רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמראה בה טעמי תורה כתנאי רבי אליעזר אומר שאוכל בה ר' יהושע אומר מפני שכותב בה ר' עקיבא אומר מפני שמראה בה טעמי תורה א"ר תנחום בר הנליא כל הצנוע בבית הכסא צלול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין ויש אומרים אף חלומותיו מיושבים עליו והוא בית הכסא דהוה במטבירא כי הווי עיילי ביה בי תרי אפי' ביממא מתוקי רבי אמי ורבי אסי הווי עיילי ביה חד וחד לחודיה ולא מתוקי אמרי להו רבנן לא מסתפיתו אמרי להו אנן קבלה גמירי'ן קבלה דבית הכסא צניעותא ושתיקותא קבלה דיסורי שתיקותא ומבעי רחמי אביי מרביא ליה [אמיה] אמרא למיעל בהדיה לבית הכסא ולרביא ליה גדיא שעיר בשעיר מיחלף רבא מקמי דהוה רישא מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלקנא בתר דמלך עבדא ליה כוותא ומנהא ליה ידא ארישיה אמר עולא ג' אחורי הגדר נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעטש ואין חברו שומע איסי בר נתן מתני הכי י' אחורי הגדר כל זמן שמתעטש ואין חברו שומע הובבקעה כל זמן שאין חברו רואהו מיתבי' י' ויצאין מפתח בית הבד ונפשו לאחורי הגדר והן טהורין בטהרות הקלו ת"ש י' כמה ירחקו ויהיו טהורין כדי שיהא רואהו שאני אוכלי טהרות דאקילו בהו רבנן רב אשי אמר ימאי כל זמן שאין חברו רואה הוא ספדנא דנחית קמיה דרב נחמן אמר האי צנוע באורחותיו הוה א"ל רב נחמן את עיילת בהדיה לבית הכסא וידעת אי צנוע אי לא דתניא אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא ורב נחמן מאי נפקא ליה מיניה משום דתניא י' כשם שנפרעין מן המתים כך נפרעין מן הספדי'ן ומן העוני'ן אחריה'ן י' תנו רבנן איזהו צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום איני י' והאמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק ותו רבא ביממא הוה אויל עד מיל ובליליא א"ל לשמעיה פנו לי דוכתא ברחובה דמתא וכן אמר ליה רבי זירא לשמעיה חזי מאן דאיכא אחורי בית חבריא דבעינא למפני לא תימא במקום אלא אימא כדרך שנפנה ביום רב אשי אמר אפילו תימא במקום לא נצרכה אלא לקרן זיית גופא אמר רב יהודה אמר רב לעולם ינהיג אדם את עצמו שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק תניא נמי הכי בן עזאי אומר השכם וצא הערב וצא כדי שלא תתרחק משמש ושם ואל תשב ותמשמש שכל היושב וממשמש אפי' עושין כשפים באספמיא באין עליו ואי אנשי ויתבי ואח"כ משמש מאי תקנתיה כי קאי לימא הכי לא לי לא לי לא תחיס ולא תחתיים לא הני ולא מהני לא הרשי דהרשא ולא הרשי דהרשתא תניא

ע"א מ"י פ"ה מהלכות דעות הלכה ו טו"ע"א א"ר"ם ט"ג טע"פ: ע"ב ב מ"י שם טו"ע"א שם טע"פ י: טו"ע"א שם טע"פ ח: ע"ב ד"ן מ"י שם: ה [מ"י] וטו"ע"א שם: ז ו ז מ"י פ"ג מהל' ממונא' משכח ומושב הלכה ז: ז א מ"י פ"ה מהלכות דעות הל' ו טו"ע"א טו"ע"א ט טו"ע"א י"ד טמן ש"מ טע"פ א נ"ל"ש"ט פ"ג ד"ק"ט מ"י ק"ן: פ"ג י מ"י פ"ה מהלכות דעות הל' ו טו"ע"א א"ר"ם ט"ג טע"פ ו טו"ע"א: ז ב מ"י שם טו"ע"א א"ר"ם ט"ג טע"פ י: ט"ג טע"פ י: ט"ג טע"פ י: ט"ג טע"פ י: ט"ג טע"פ י:

רבינו הגנאל

תניא אמר ר' עקיבא נכנסתי אחרי ר' יהושע ולמדתי ממנו ג' דברים, למדת שאין נפנין מרזח ומעבר אלא צפון ודרום, וכי אין נפרעין מעומד אלא מיושב, ואין מקנחין בימין אלא בשמואל, אמר לו עד כאן בעיתך פניך, אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך. וכן רב כהנא על חותי פורייה דרב שמועיה דשא ושחק ועשה צרכיו כו'. ומפני מה אין מקנחין בימין, ואמרו מפני שאוכל בה נכותב בה ומראה בה טעמי תורה, ור"ש לקיש אמר מפני שקושר בה קשר שלתפילין. קיבלה רבית הכסא צניעותא ושתיקותא, קיבלה דיסורי שתיקותא ומבעי רחמי. קימא לן דמתני ר' אמי בר נתן. נפנין אחורי גדר כל זמן שמתעטש ואין חברו שומע, בבקעה כל זמן שאין חברו רואהו. מיתבי' י' ויצאין לפתח בית הבד ונפשו לאחורי גדר וטהורין, ומשיב לעולם אסור להיפנות עד שיתרחק, ומפני מה התירו בכאן להיפנות חוץ לפתח בית הבד ואחורי גדר, מפני שההרות, שלא יעלימו עיני מהן, ויקלו להם בצניעות בית הכסא והתירו להם להיפנות בקרוב. רב אשי אמר מאי כל זמן שאין חברו רואהו, דהא ר' אמי בר נתן אמר כל זמן שאין רואה פרשו, אבל לדידיה חזי ליה. וקימא לן כ"ר אמי בר נתן וכדמוקים לה רב אשי. אין קורין צנוע אלא למי שהוא צנוע בבית הכסא. תניא כשם שנפרעין מן המת כן נפרעין מן הספדי'ן ומן העונה אחיה'ן. פירוש, כשם שנפרעין מן המת אם הוא חוטא, כן נפרעין מן הספדי'ן שאומר עליו שהוא צדיק והעוני'ן אחיה'ן. תנו רבנן איהו הוא צנוע זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום, ומקשינן איני הוא רב ביממא אויל עד מיל, ובלילה היה נפנה ברחבה דמתא. ואוקימנא המכסה עצמו בלילה בשעה שיושב להיפנות כדרך שמכסה עצמו ביום מפני בני אדם והוא צנוע. אמר רב יהודה אמר רב לעולם ילמד אדם את עצמו להיות נפנה שחרית וערבית כדי שלא יהא צריך להתרחק מן העיר.

על